

Ang Gapod sa Bonbonon

Vol 7 No 18

Nobyembre 1-15, 2017 P6.00

PNP Siaton malampuson

Nagmalampuson ang Siaton-PNP nga giulohan ni Hepe Jovenal Rado human sa ikaduhang *revalida* o pagsuta sa ilang kahimoan didto sa kampo sa kapulisan sa tibuok probinsya didto sa Agan-an, Sibulan niadtong Nobyembre 9, 2017.

Mipailalom sa pagtuki ang mga kapulisan kauban ang mga miyembro sa Municipal Advisory Council sa Siaton. Gihisgutan ang badyet nga P182,500.00 sa pagpatrolya ngadto sa mga kabarangayan ug uban pang matang aron magkanunay ang kalinaw ug kahapsay sa Siaton.

Duna usab silay gigahin nga badyet gikan sa MOOE o Maintenance and Other Operating Expenses gikan sa lokal nga kagamhanan nga P516, 868.18.

Karong tuiga ang kwarta nga gigahin alang sa pagpatuman sa kahapsay ug kalinaw miabot og P1,111,845.00. Dako og badyet ang kapulisan kay Class A Municipality man ang Siaton.

Ang taho nga giluwatan ni PSUPT. Carlos M. Lacuesta Jr. nag-ingon nga himuon pang

SIMODA malaumon

“Among tumong nga maaprobahan ug matugutan nga mamasahero ang potpot nga de motor sa lungsod,” sugyot ni Renato Meñoza, kalihim SIMODA (Siaton Motor Operators Drivers Association) niadtong Oktobre 2017.

Si Kag. Miguel Dungog mibutyag nga wala pay *specific* nga ordinansa, apan kung matigayon kini, iya kining suportahan alang sa kahapsay sa sistema sa lungsod ug kaayuhan alang sa kada usa. “Kon gali dunay mga tawong dili uyon sa pagbag-o, apan alang man sa kadaghanan ang

mabulahan, maayo kini,” matud niya.

Dunay tumong nga moabot og 100 o subrapa nga mga potpot ang mamasahero sulod sa lungsod, ug duna nay 292 ka mga potpot sa Siaton nga narehistro.

Miingon si Muñoz og prangkisa ang potpot nga de motor ug maprobahan ang ilang asosasyon.

(Gikan sa wala) Si Eugene Jamandron sa *Kitang Lungsuranon* uban nila ni PI Jovenal DeLa Peña Rado, SPO1 Ma. Admiravilla R. Kinilitan, NUP Zennia Zon T. Macalipay, PO2 Jingle T. Palamos, SPO1 Maria Faustina L. Kitane, SPO1 Niño M. Noynay, NUP Philip P. Vilos, SPO4 Sosima C. Castillo atol sa ikaduhang *revalida* o pagsuta sa ilang kahimoan didto sa kampo sa kapulisan sa tibuok probinsya didto sa Agan-an, Sibulan.

EDITORIAL**Batan-on Alang sa Kinaiyahan**
Bukhad
Susan Monte de Ramos-Soldwisch
Pakiluoy/Pakaulaw

Kon hanas ka sa internet, makita nimo sa “YouTube” ang kadaghanon sa mga Pilipino nga misalmot sa awit ug ubang matang sa arte didto sa nagkalainlaing nasod. Gikan sa Asia ngadto sa Austalia, Europa, Israel, hangtod sa America, nabantog ang Pinoy tungod sa abilidad. Uban ani sila si Gerphil Flores, El Gamma Penumbra, Osang Fostanes, ug labing bantogan, si Arnel Pineda.

Kasagaran, sa ilahang pagpaila-ila sa dili pa motayada, moingon ang nagsalmot nga ipahinungod niya ang pagsalmot sa iyahang yutang natawhan. Kitang namati, mas mogarbo kay hapit wa nay makatupong sa Pinoy o Pinay.

Usahay, anaay dugang isulti ang tigsalmot nga imbis makahatag kahimuot, makahatag nato og kaulaw. Tingali paagi lang kini nga “makuha” nila ang mga maghuhukom - pinaagi sa kaluoy. Apan sayop kini kay bisan ang maghuhukom, maulaw baya pud sa ilang nadungog.

Kini ang ilang isulti: “Gikan ko sa Pilipinas. Dili lamang alang sa kaugalingon ang akong pagsalmot. Alang usab sa akong pamilya kay pobre kaayo sila, lisud kaayo ang kinabuhi sa Pilipinas.” Kadtong misalmot sa America moingon, “Mibiya mi sa Pilipinas kay pobre kaayo didto.”

Tinuod man nga daghang pobre sa ato, sama sa bisan unsang nasod, bisan sa America. Nakasabot na ang mga tawo nga ang kapobrehon dili hinatag sa Ginoo kondili nagmagikan sa pagkakorap sa gobyerno, sa pagkahakug sa mga komersyante, sa walay pagrespetar sa mga gamhanan ngadto sa katawhan nga unta ilahang giserbihan, ug sa ulahi, ang pagkulang sa pagpakigbisog nato batok niining tanan.

Dili ba kaulawon sa mga Pilipinhon ang pagsangyaw sa tibuok kalibotan kon unsa ta ka butol? Maayo kaayo ang abilidad sa Pinoy ug Pinay: dinhi ta mosiga. Dili nato ibaylo ang atoang pagkatawo, ang atoang pagkahalangdon, sa pagkamakaluluoy! Magmadaogon ang Pilipino kay maantigong manlimbasog, maantigong mopasiga sa iyang mahimo.

Gilalang kita sa Ginoo nga gihatagan og mga mithi sama sa pagkamatarong, pagkugi, paghigugma, pagkamalampuson. Gihatagan usab kita og “dignidad” o pagkahalangdon. Dili lamang ang mga “dagkong tawo” ang halangdon. Kitang tanan halangdon. Apan, molutaw lang kining mga mithi kon atoang buhaton! Kon magpakiluoy lang siya, maghulat nga hatagan, igo lang modawat, walay gimok ang tawo, kon manawdaw, kon wala siyay pagrespetar sa kaugalingon, lisod makita ang iyang hustong pagkatawo.

Oo, mithi usab ang pagkamaluluy-on. Apan nganong maglagot ta sa mga makililimos sa tyanggi o sa syudad? Kadaghan nakong madungog: “Ayaw lang ko pangayo-i, kay mas layhan ra kong mohatag gikan sa akong kasingkasing.” Lain na pud ni nga sugilanon dinhi sa Bukhad.

Ang mga batan-ong giingon nga maoy paglaum sa ugma. Sila maoy mopadayun sa mga gimbuhaton nga nasugdan na ug gilauman nga ila kining ipadayun alang sa ilang kaugmaon. Usa sa mga butang nga nasangon diha kanila mao ang pag-amuma sa kinaiyahan.

Bag-ohay lang dunay nahuman nga usa ka kamping diin ang tumong ug tuyo nga ang mga batan-on nga mitambong makaamgo sa ilang responsabilidad ilabi sa pag-amuma sa kinaiyahan. Partikular mao ang pagsabwag sa kasayoran labot sa hustong paggamit sa enerhiya; ang kahinungdanon sa lasang; ang pagpanalipod sa gitawag nga *wetlands* o agosan o mga lugar nga dunay mga tubig sama sa lawa; ug ang maayong paghipos sa basura aron dili kini mamahimong hinungdan sa pagkahugaw sa mga tinubdan sa tubig ug sa baha.

Ang hagit karon mao ang pagkaseryoso sa mga batan-on niining maong mga responsabilidad. Ikaw, isip usa ka batan-on, imo ba nga gidawat ang maong hagit?

Ang lokal nga kagamhanan aduna usay dakong papel sa paghulma niining mga batan-on. Ang paghulma sa kinaiya sa mga kabataan magasugod diha mismo sa panimalay dayun sa komunidad.

Unsa man ang mga programa nga gipanday sa kagamhanan aron mas mahimong responsable nga lungsoranon ang mga batan-on?

Ilang pakiglambigit sa mga batan-on sa mga kalihukan ug programa sa usa ka komunidad o lungsod sama sa Siaton dako kaayo og ikatabang. Ang ilang kalambigitan mahimong maoy dalan aron sila makat-on.

Ang pagpanguna sa mga batan-on sa pagpanglimpyo sa mga kadalanan matag karon ug unya; ang pagtutuk sa mga kabaybayunan aron mapadayon ang kalimpyo niini. Pipila lamang kini sa mga kalihukan ilalum sa programa nga moamuma sa kinaiyahan diin ilambigit ang mga batan-on.

Kinahanglan nga iduso aron molihok na. Kinahanglan nga hatagan na sa responsabilidad kay kining tanan alang man lang usab sa ilang kaugmaon.

Batan-on, pakiglambigit na alang sa kinaiyahan.

Kitang Lungsuranon

Gimantala sa **KL Publishing**, Siaton, Neg. Or., Philippines,
Contact +63 956-812-8265 www.KitangSiatanon.com
 TIN: 420-321-172-000; Permit number: 13-0450

Publisher

Susan Monte de Ramos- Soldwisch

Editor-in-Chief

Melita “Bing” Aguilar

Copy Editor

Mirzah V. Rodriguez

Tigbalita / Manunulat

Grace Arcellana
 Eugene Jamandron

Zephania Repollo
 Virginia Carriaga

DOE: Enerhiya daginoton

Ang Department of Energy (DOE) miawhag sa mga opisina sa gobyerno, sa mga eskwelahan ug mga LGU sa probinsya sa pagdawat sa mga panghunahuna sa maayong paggamit sa enerhiya ug paghimo sa mga lakang nga makapakunhod sa daotang epekto sa pagkausab sa panahon.

Si Regional Director Antonio Labios sa DOE-Visayas Field Office nagdasig sa mga opisina sa gobyerno sa pagdaginot paggamit sa enerhiya labina sa ilang pagpamalit pinaagi sa pagpalit sa mga suga nga LED (*light-emitting diode*) ug pagtukod sa mga dakbalay nga mosubay sa Government Energy Management Program (GEMP).

Si Labios miingon nga naningkamot ang DOE sa pagdugang sa higayon sa publiko nga makadawat sa limpyo ug malahutayong enerhiyang aron mapaneguro o mapalambo ang dili pagsalig sa enerhiya ug mag-ugmad og mga kahinguhan sa enerhiya gikan sa kaugalingon..

Si Labios nakamatikod nga sa Visayas ang paggamit sa *renewable* nga enerhiya labina sa paghimo sa elektrisada o kuryente mokabat sa mga 70 porsyento, ug 40 ngadto sa 50 porsyento niini gikan sa *geothermal*.

“Ang Negros nabulahan nga naay usa sa labing dakong planta sa *geothermal* sa Visayas, ug ang lain tua sa Tongonon, Leyte,” miingon si Labios.

Usa sa paagi sa pagdaginot sa enerhiya mao ang paggamit sa *air condition* gikan sa alas 9:00 sa buntag hangtod sa alas 4:00 sa hapon, ug ang pagbutang sa kabugnawon sa kwarto sa 25 degrees Celsius, ug paggamit sa *fluorescent* o LED nga mga suga.

“Kining mga giya dili lang mopamenos sa paggamit sa

Putbol *Goal-keeper*

Ni Fearn Anne Acibo

Pagtuo sa Ginoo og dakong pagsalig sa kaugalingon maoy rason nga nakab-ot ni John Nico Macapal iyang pangandoy nga mahimong usa ka propesyonal nga manunula og putbol.

Sukad elementarya aduna siyay interes sa putbol. Naenganyo siya sa mga bata nga iya makit-an sige nga magdula sa Siaton Sports Complex. Busa misulay siya og apil sa *varsity team* ug nakuha siya.

“Nagsugod ko og dula nga walay *football shoes*,” miingon si Nico, apan mipadayon gihapon siya og dula sa *varsity*. Nangingkamot siya kada praktis nila sa *varsity*. Para niya, usa ang putbol sa rason nga dali ra niya makalimtan iyang mga problema.

Nagpadayon siya pagdula og putbol hangtod nakatongtong siya og kolehiyo. Sa 2011, mieskwela siya sa NORSU (Negros Oriental State University) Siaton sa kursong Information Technology ug dayon mibalhin sa National University Manila human makapasas sa *entrance exam* og nakakuha og *scholarship*.

Didto, na miyembro siya sa National University Bulldogs og nakadula sa University Athletic Association of the Philippines (UAAP). Gihatagan siya og daghang kahigayonan nga mapakita iyang gugma sa pagdula og putbol. Dako siya og pasalamat sa iyang uyoan nga mitabang niya og pasulod sa NU.

Dili lang diri sa Pilipinas nakadula og putbol si Nico.

enerhiya sa gobyerno kondili makakunhod sa epekto sa pagkausab sa panahon diha sa atong kalikopan,” miingon si Labios.

Si Labios miingon nga ang *renewable energy* usa ka kusog nga tinubdan sa pag-ugmad sa enerhiya ug elektrisidad sa Visayas.

Nakadula siya sa Singapore, og daghan siyang nakat-onan didto labi na ang pagpursigi og insayo. Nakadula ilang grupo kontra ang Hougang United, Singapore U22 ug Warriors FC.

Mitapos siya sa kursong Bachelor of Science in Commerce Major in Management didto sa NU. Ang putbol maoy inspirasyon niya sa iyang paghuman og eskwela.

Nahatagan siya og higayon sa iyang coach nga modula kauban sa Green Archers United FC. Dili niya makalimtan ang panahon nga midula siya ani nga grupo kay mao ni sinugdanan.

Niadtong miaging Marso karong tuiga, gikuha siya sa Philippine Football League nga modula kuyog sa Davao Aguilas FC. Ang Davao Aguilas FC nagsugod niadtong

Enero 2017 sa pagrepresentar sa Davao Region. “Wala ko ga-*expect* nga daghan pang moabot nga oportunidad, nagpasalamat gyud ko sa Ginoo ug sa akong pamilya sa ilang pagsuporta,” ingon siya.

Mensahe niya sa mga kabatan-onan kinsa nangandoy nga mahimong propesyonal nga manunula og putbol nga dapat nilang padayunon ilang gugma sa putbol ug dili nila dapat usikan ilang nasugdan kay basin mahimo silang sikat nga manunula puhon.

Karun mao na ni karera ni Nico. Nakatabang siya dili lang sa iyang kaugalingon kondili sa iya usab nga pamilya nga makalingkawas sa ilang kapobrehon.

Nagsilbi og inspirasyon si Nico sa mga kabatan-onan labi na sa mga mulupyo sa Siaton diin siya nagdako.

PNP... gikan sa panid 1

mas detalyado ug klaro ang pagpresentar sa mga galastuhan sa lungsod sa ilang buhatan sama sa gasolina. Lakip na usab ang badyet sa pagpakgang ug pagsulbad sa krimen, matud ni PSUPT Lacuestra. Kauban usab sa

pagtuki sila si PSUPT Resty Santos ug PSUPT George Badon. Ang mga miyembro sa MAC nga mitabong mao sila si Eugene Jamandron sa KL, Father Raul Ragay sa simbahang Katoliko ug Cyndi Clyde Archival sa NORSU-SC.

Kampanya batok sa VAW saulogon

Ang Negros Oriental miduyog sa nasod sa pagsaulog sa 18 ka adlaw nga kampanya pagtapos sa Violence against Women (VAW) o pagdagmal sa kababayan-an pinaagi sa mga kalihokan sugod sa Nobyembre 25 ngadto Disyembre 12 karong tuiga.

Agig pagsuporta o pagtabang sa kampanya, ang Provincial Council for Women (PCW) mosugod sa pagsaulog pinaagi sa pag-apil sa parada sa Nobyembre 24, ang Charter Day sa Dumaguete sa alas 2:00 sa hapon libot sa syudad.

Mga miyembro sa PCW andam nga moapil sa kalihokan aron pagdugang sa kahibalo sa

mga hingtungan nga ang VAW usa ka pampublikong hilisgotan ug usa ka nasudnong pagtagad.

Sa Disyembre 1, usa ka Kapihan Forum maghisgot bahin sa pagtagad lambigit sa VAW apil ang tema karong tuiga nga maoy nangunang hisgotanan, “VAW-Free Community Starts With Me” (ang komunidad nga way pagdagmal sa kababayan-an nagsugod kanako) sa Provincial Convention Center.

Ang mga dinapit nga mohisgot naglakip ni piskal Emmylou Mendanillo ug Milmon Bryce Tenorio gikan sa opisina sa piskal sa probinsya ug sa syudad; si Deputy Chair Phoebe Tan

sa PCW; C/Insp. Catherine Ramos sa Provincial Police Office; ug si Romualdo Seneres sa Visayan Forum.

Duna usay Women’s Congress ug Workshop bahin sa pagbatok sa pagbaligya sa tawo o *human trafficking* nga ipahigayon sa Disyembre 12 sa alas 9:00 sa buntag sa Provincial Convention Center nga may gipaabot nga 200 ka kababayan-an ang motambong.

Sa mao gihapong adlaw sa alas 2:00 sa hapon, himoon ang paghatag sa mga ganti alang sa mananaog sa “Babayeng Garbo sa Katilingban and Grupong Garbo” didto sa Robinsons Place-Dumaguete.

Kining mga pagpasiugda nagtabang sa tumong sa gobyerno sa pagpanalipod sa mga katungod sa kababayan-an ug paghisgot kon unsay angay buhaton sa lainlaing klase sa VAW.

Ang tinuig nga kampanya gibasi sa mando sa mosunod nga balaod: Proklamataion 117 serye 2006 nga Nagdeklara sa 25 Nobyembre ngadto sa 12 Disyembre nga 18 ka adlaw nga kampanya sa Pagtapos sa Pagdagmal sa Kababayan-an (VAW) ug ang Republic Act 10398 (2013) nga Nagdeklara sa 25 Nobyembre sa Kada Tuig isip Nasudnong Adlaw sa Pagkaamgo sa Pagwagtang sa Pagdagmal sa mga Kababayan-an ug Kabataan.

Ang pagsuta sa kahimoan sa PNP Siaton

Ang *Revalida* o pagsuta sa kahimuan sa kapolisan sa Siaton nga gihimo sa Provincial Police Office o buhatan sa kapolisan sa lalawigan sa Agan-an, Sibulan.

Padayun pagpakabana sa mga kasayuran sa atong lungsod...

*Basa sa **Kitang Lungsuranon***